

The impact of covid-19 and good governance on income inequality in selected oil exporting countries

Parisa Moghadasi

Master's student, Energy Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Sajjad Faraji Dizaji *

Associate Professor, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Abbas Asari Arani

Associate Professor, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Received:

Abstract

Income inequality is one of the important and key topics in the economy, which can endanger the stability of the socio-economic system due to the performance and impact on the health of people. This study examines the effect of the good governance index in reducing the effect of Covid-19 on income inequality using a panel econometric model. We employ available data for countries that export more than 50,000 barrels of oil per day during the years 2000 to 2021. Our independent variables include oil and gas rent, economic growth rate, inflation rate, unemployment rate, good governance, the product of good governance and Covid-19 and Covid-19 death rate. The results of the research show that covid-19 death rate has a positive and significant effect on increasing income inequality in oil-rich countries. However, the interacting variable of good governance and *Covid-19 death rate has a negative and significant effect Gini coefficient indicating that a better quality of good governance may mitigate that negative impact of covid-19 pandemic on income inequality.

Accepted:

ISSN:

eISSN:

Keywords: Income inequality, Oil countries, good governance, Corona virus

* Corresponding Author: s_dizaji@modares.ac.ir

How to Cite: xxxxxxxx

تأثیر کووید-۱۹ و حکمرانی خوب بر نابرابری در آمدی در کشورهای منتخب صادرکننده نفت

دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته اقتصاد انرژی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

پریسا مقدسی

دانشیار دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

سجاد فرجی دیزجی *

دانشیار دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

عباس عساری آرانی

چکیده

نابرابری درآمدی از جمله مباحث مهم و کلیدی در اقتصاد بوده، که با توجه به عملکرد و تأثیر بر سلامت افراد می‌تواند ثبات و پایداری نظام اجتماعی-اقتصادی را با توجه به عملکرد دولت‌ها به خطر اندازد. در این مطالعه به بررسی تأثیر شاخص حکمرانی خوب در کاهش اثر کووید-۱۹ بر نابرابری درآمدی با استفاده از مدل اقتصادسنجی پانل دیتا (GLM) پرداخته می‌شود. بدین منظور از داده‌های در دسترس برای ۲۸ کشور صادرکننده نفتی که صادرات نفتی بیش از ۵۰۰۰۰ بشکه نفت در روز دارند طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱ استفاده خواهد شد. در این مطالعه متغیرهای نرخ درآمد حاصل از نفت و گاز، نرخ رشد اقتصادی، نرخ تورم، نرخ بیکاری، حکمرانی خوب، حاصل ضرب حکمرانی خوب و کووید-۱۹ و نرخ مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹ به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند. نتایج تحقیق گویای این است که متغیر تعاملی حکمرانی خوب و کووید-۱۹ با تأثیر منفی و معنادار بر متغیر ضریب جینی باعث کاهش نابرابری درآمدی شده‌است. می‌توان به صورت کلی بیان کرد که متغیر حکمرانی خوب در کنترل اثرات بیماری‌های همه‌گیر مانند کووید-۱۹ بر نابرابری درآمدی تأثیر گذار است.

کلیدواژه‌ها: نابرابری درآمدی، کشورهای نفتی، حکمرانی خوب، ویروس کرونا

مقاله حاضر برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته اقتصاد انرژی دانشگاه تربیت مدرس است.

* نویسنده مسئول: s_dizaji@modares.ac.ir

۱. مقدمه

آغاز سال ۲۰۲۰ میلادی با یک بحران جهانی انرژی همراه شد، بحرانی که به دلیل شیوع یک بیماری همه گیر در سراسر جهان رخ داد (طاهرپور و همکاران، ۱۴۰۰). در اواخر سال ۲۰۱۹ یک ویروس کرونای جدید شروع به ایجاد عفونت در چین کرد. این ویروس دارای ویژگی‌های ویروسی نزدیک به (SARS-COV) بود و (SARS-COV-2) نام گرفت با این تفاوت که عفونی تر بوده و کشندگی کمتری داشت. اندکی پس از شیوع این ویروس در چین، کشورهای دیگر شروع به گزارش موارد مشابه کردند. این اپیدمی در ۳۰ ژانویه ۲۰۲۰ تبدیل به یک نگرانی بین‌المللی شد و در ۱۱ مارس ۲۰۲۰ توسط سازمان بهداشت جهانی به عنوان یک بیماری همه گیر اعلام شد (مکینین و فرناندو، ۲۰۲۳).

همه گیری کرونا اثرات گوناگونی بر اقتصادها و جوامع داشته و یکی از این اثرات، افزایش نابرابری‌ها در حوزه‌های مختلف است. نابرابری درآمدی که از پیش در داخل کشورها و بین کشورها وجود داشته تحت تأثیر این همه گیری افزایش یافته است.

فقر و نابرابری درآمدی^۲ در همه جوامع و اعصار پدیده‌ای ناخوشایند برای انسان‌ها بوده است، به گونه‌ای که انتقاد از نابرابری درآمدها و محکومیت آن، سابقه‌ای به قدمت تاریخ بشریت دارد و طرفداران اخلاق و انقلابیون و رجال دولتی را تحت تأثیر قرار داده است (علیزاده، ۱۳۹۵). با این وجود در ابتدا به نظر می‌آید با صنعتی شدن کشورها این معضل برطرف می‌گردد. اما انقلاب صنعتی موجب شکاف فزاینده‌ای بین کشورها شد و فقر و نابرابری را به صورت بی سابقه‌ای افزایش داد (اسدزاده و جلیلی، ۱۳۹۴). در دهه‌های اخیر توجه به نابرابری درآمد و تجزیه و تحلیل آثار توزیعی سیاست‌های انجام شده برای افزایش رشد اقتصادی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. از این رو؛ این مسئله سبب گردیده دولت‌ها کاهش نابرابری درآمد را مورد توجه قرار داده آن را از دیدگاه‌های متفاوت بررسی و علل پدید آمدن آن را جست‌وجو نمایند و توسعه اقتصادی-اجتماعی را یکی از وظایف مهم خود بدانند (شاه آبادی و ساری گل، ۱۳۹۲).

1. Mckibbin, W., Fernando, R(2023)

2. income inequality

البته باید یادآور شویم با توجه به تفاوت در فرصت‌ها و استعدادها توزیع کاملاً یکسان درآمد موضوعیت ندارد. با این حال زیاد بودن فاصله طبقاتی نیز از ویژگی یک اقتصاد ناسالم است (آقایی و همکاران، ۱۳۹۰).

در طی شیوع ویروس کرونا و همه‌گیری آن در جهان، کشورها به صورت‌های گوناگونی تحت تأثیر این پدیده قرار گرفته‌اند. تفاوت کشورها در مقابله با یک بحران ناشی از تفاوت ساختار اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و نیز عملکرد دولت‌ها در مقابله با آن است (ناصری و همکاران، ۱۳۹۶). به همین دلیل بسیاری از کشورها مداخلاتی را برای به حداقل رساندن اختلال در فعالیت‌های اقتصادی به ویژه در بازار کار طراحی کردند (مکیبین و فرناندو^۱، ۲۰۲۳).

با این وجود دولت‌های ناکارآمد وابسته به رانت، به‌منظور کاهش سطح انتقادات و همچنین تضمین بقای سیاسی خود به تضعیف نهادهای نوپای دموکراتیک روی می‌آورند و زمینه نهادی مقابله با ناکارآمدی خود و ساختار فاسد حاکمیتی را از بین می‌برند (ناصری و همکاران، ۱۳۹۶).

با توجه به اهمیت نابرابری درآمدی و تأثیر عوامل متفاوت بر آن در این پژوهش به دنبال یافتن تأثیر تعاملی متغیر حکمرانی خوب و کووید-۱۹ بر میزان نابرابری درآمدی در کشورهای دارای صادرات نفتی^۲ هستیم. در این کشورها عموماً درآمدهای نفتی بر روی درآمد و مخارج دولت‌ها تأثیر گذاشته است. درآمدهای باد آورده نفتی به طور کلی باعث می‌گردد که وصول درآمدهای مالیاتی چندان مورد توجه قرار نگیرد و بعضاً ممکن است سیستم‌های مالیاتی، تحت تأثیر درآمدهای نفتی، از کارایی لازم برخوردار نگردند (دیزجی^۳، ۲۰۱۴. دیزجی و قدمگاهی، ۱۳۹۸). به این ترتیب می‌توان انتظار داشت که کاهش قابل انتظار درآمدهای نفتی در شرایط بحران بودجه این دولت‌ها را با کسری جدی مواجه کرده و با تحت تأثیر قرار دادن بودجه تخصیص یافته به بخشهای مختلف آموزشی، فرهنگی، بهداشتی منجر به تشدید نابرابری درآمدی گردد (دیزجی^۴، ۲۰۱۱). به همین منظور در ابتدا به بیان مبانی نظری پرداخته، سپس مطالعات داخلی و روش انجام

1. Mckibbin, W., Fernando, R(2023)

۲. کشورهای منتخب بر اساس موجود بودن داده‌ها و صادرات بیش از ۵۰۰۰۰ بشکه در روز انتخاب شده‌اند.

3. Dizaji, S.F(2014)

4. Dizaji, S.F(2011)

پژوهش بررسی می‌شود و در انتها به برآورد مدل و یافته‌های حاصل از پژوهش می‌پردازیم.

۲. مبانی نظری

اولین مطالعات صورت گرفته بر روی نابرابری درآمد و توسعه اقتصادی توسط سیمون کوزنتس انجام گرفت و زیر بنای اقدامات دولت‌ها در راستای متعادل‌سازی درآمدها و فرصت‌ها بود. اقداماتی چون ایجاد فرصت‌های شغلی، گسترش بیمه‌های بیکاری، مراقبت‌های بهداشتی، سرمایه‌گذاری در آموزش‌های عمومی و نیز اجرای سیاست‌های مالیاتی مناسب (موسوی جهرمی و همکاران، ۱۳۹۳).

نابرابری اقتصادی - اجتماعی موجود، هم بر میزان رفاه کنونی مؤثر است و هم بر رفاه نسل‌های آینده تأثیر می‌گذارد. همچنین وجود یا افزایش نابرابری با تأثیر بر سلامت جامعه، می‌تواند آن را به مخاطره اندازد (مردانی و کرمی، ۱۳۹۱). نابرابری درآمد، همان‌طور که ذکر شد از طرق گوناگونی بر سلامت افراد تأثیر گذاشته بدین صورت که سطح بالای نابرابری در توزیع درآمد، سرمایه اجتماعی را تضعیف کرده، بدگمانی و استرس را در بین افراد جامعه افزایش داده و مشارکت اجتماعی را کاهش می‌دهد. در نتیجه برای رفع مشکل نابرابری ابتدا باید به اندازه‌گیری میزان نابرابری پرداخت. بنابر مطالعات صورت گرفته برای نشان دادن نابرابری از روش‌های مختلفی از جمله ضریب جینی^۱ شاخص اتکینسون^۲، نسبت پالما^۳ (حسین و همکاران^۴، ۲۰۲۳)، توزیع مالیات‌دهندگان بر اساس محدوده درآمد (آلواردو و همکاران^۵، ۲۰۲۱)، و جداول اجتماعی از درآمد متوسط (اباجی و بولت^۶، ۲۰۲۱) استفاده می‌شود.

در این مطالعه برای اندازه‌گیری سطح نابرابری درآمد با توجه به محدودیت کشورها و داده‌ها از ضریب جینی که معمولاً در مطالعات استفاده می‌شود و بازه زمانی بیشتری را در بر می‌گیرد استفاده می‌کنیم (سو و همکاران^۷، ۲۰۲۲، سپووا و بروکر^۱، ۲۰۲۱، چن و

1 gini coefficient

2 atkinson index

3 palma ratio

4 Hussain, H. I., Kamarudin, F., Anwar, N. A. M., Ali, M., Turner, J. & Somasundram, S. A. (2023)

5 Alvarado, F., Cogneau, D. & Piketty, T (2021)

6 Aboagye, P. Y., Bolt, J (2021)

7 Su, D., Alshehri, KH. & Pagan, J. A (2022)

همکاران^۱، ۲۰۲۱ و سانچز^۲، ۲۰۲۲) زیرا برای استفاده از متغیر توزیع مالیات دهندگان بر اساس محدوده درآمد، با محدودیت‌های آماری مواجه هستیم از طرفی سوابق مالیاتی فقط کسری از درآمد را پوشش می‌دهند (آلواردو و همکاران^۳، ۲۰۲۱).

جداول اجتماعی از درآمد متوسط نیز نابرابری درون طبقاتی را نادیده گرفته و همچنین هم‌پوشانی بین طبقات را در نظر نمی‌گیرد که ممکن است باعث برآورد بیش از حد و یا کمتر از حد در نابرابری کل شود (اباجی و بولت^۴، ۲۰۲۱).

در تجزیه و تحلیل بر اساس نسبت پالما نابرابری درآمدی درون و بیرون خانوارها و همچنین خانوارهای بسیار ثروتمند و بسیار فقیر را در نظر می‌گیرد (اوفوری و همکاران^۵، ۲۰۲۲)

از طرفی در ضریب جینی برای نشان دادن وضعیت اقتصادی افراد از متغیر درآمد که از برخی جهات از ثروت مهم‌تر است استفاده می‌شود. بدین صورت که انحراف از برابری درآمد کل را پس از کسر مالیات و نقل و انتقالات اندازه‌گیری می‌کند و همچنین بر اساس منحنی لورنز یک شاخص استاندارد از توزیع درآمد در یک جامعه است (سون^۶، ۲۰۲۲). با این حال یک سری معایب ریاضی دارد، از جمله اینکه میانگین توزیع زیر بنایی را محدود در نظر گرفته و اگر واریانس توزیع زیر بنایی بی‌نهایت باشد تخمین شاخص جینی از داده‌ها می‌تواند مشکل ساز باشد (چان^۷، ۲۰۲۲).

ایده اصلی ضریب جینی به این صورت عمل می‌کند؛ در جامعه‌ای که همه افراد درآمد یکسان دارند و نابرابری وجود ندارد از مقدار صفر استفاده می‌کنیم و در حد نهایی دیگر آن، که تمام درآمد تنها به یک فرد اختصاص داده شده است، از عدد یک استفاده می‌کنیم (کلی^۸، ۲۰۱۵).

-
- 1 Sepulveda, E. R., Brooker, A. S(2021)
 - 2 Chen, T ,. Gozegor, G.& Kwong Koo, C(2021).
 - 3 Sanches-Paez, D.A(2022)
 - 4 Alvaredo, F., Cogneau, D., Piketty, T(2021)
 - 5 Aboagye, P. Y., Bolt, J(2021)
 - 6 Ofori, I. K., Gbolonyo, E. Y., Dossou, T. A. M.& Nkrumah, R. K(2022)
 - 7 Seven, U(2022)
 - 8 Chan, T(2022)
 - 9 Keeley, B(2015)

یکی از علل افزایش نابرابری درآمدی رانت حاصل از منابع طبیعی می‌باشد که می‌توان آن را اینگونه تعریف کرد؛ درآمدهای ارزی حاصل از منابع طبیعی یا کمک‌های دریافتی از سایر کشورها برای دولت تحت عنوان رانت نام گذاری می‌شود. در نتیجه هرگونه درآمدی که حاصل کار و تلاش تولیدی نباشد از آن به عنوان رانت تعبیر می‌شود. پس می‌توان گفت که رانت درآمد، در واقع جایزه‌ای است که از مالکیت بر منابع طبیعی حاصل می‌شود. این درآمد بدون تلاش بدست می‌آید و در برابر مفاهیمی چون دستمزد و سود قرار دارد (دیزجی و همکاران، ۱۴۰۲).

به طور کلی دو نظر متفاوت در مورد تأثیر درآمدهای حاصل از استخراج منابع طبیعی همچون نفت و گاز بر توزیع درآمد، براساس مکانیزم‌های اثرگذاری آنها وجود دارد؛ در دیدگاه نخست، درآمدهای نفتی را از علل افزایش نابرابری دانسته و در دیدگاه مقابل اعتقاد بر این است که درآمدهای نفتی به کاهش نابرابری درآمد منجر می‌شود (موسوی جهرمی و همکاران، ۱۳۹۳). بنابراین نابرابری با توجه به زیرساخت‌های نهادی و قانونی در کشورهایی که دارای دولت کارا بوده‌اند، کاهش و در کشورهای دیگر افزایش داشته است. به همین دلیل می‌توان انتظار داشت که توسعه اقتصادی نابرابری را کاهش داده و درآمد فقرا به دلیل افزایش متوسط درآمد افزایش یابد (دیزجی^۱، ۲۰۱۶).

واقعیت این است که درآمدهای نفتی به طور مستقیم و به نحو بی‌واسطه وارد زیر نظام اقتصادی نمی‌شود. بلکه تحت یک چارچوب نهادی به درون زیر نظام اقتصادی راه می‌یابد. بر این اساس عوامل نهادی نقش اساسی در رابطه با نوع و نحوه اثر رانت حاصل از منابع طبیعی بازی می‌کنند (مهرآرا و همکاران، ۱۳۸۷). به این صورت که کشورهای دارای نهادهای ضعیف بیشتر مستعد درگیری هستند و تنظیمات نهادهای ضعیف نیز تمایل دارند با سطوح بالای نابرابری همبستگی داشته باشند.

این رانت‌ها سه اثر مهم بر کیفیت نهادها و حکمرانی می‌گذارند. اول؛ بدین صورت که سطح بالاتر درآمدهای منابع طبیعی موجب تولید و اتکای کلی به منابع طبیعی شده و رانت‌هایی را ایجاد می‌کند که به راحتی توسط نخبگان حاکم تصرف شده و منجر به تشدید شکاف درآمدی بین اقلیت حاکم و اکثریت فقرا می‌شود. علاوه بر این سطوح بالای نابرابری در کشورهای غنی از منابع ممکن است با بی‌میلی نخبگان به اجازه توزیع

1. Dizaji, S.F(2016)

مجدد درآمد مرتبط باشد (دیزجی^۱، ۲۰۱۶) که بر روی توسعه نظام سیاسی اثر می‌گذارد. (دیزجی و همکاران، ۱۴۰۲). بدین صورت که در اقتصادهای مبتنی بر صادرات نفت، رانت نفتی (بهره مالکانه ناشی از درآمدهای نفتی) در راس درآمدهای دولت قرار می‌گیرد. دولت به هر نحوی که اراده کرده این رانت را به هر بخش یا قشری از جامعه یا هریک از بخش‌های اقتصادی دولتی یا غیردولتی توزیع می‌کند (مؤمنی و صمدیان، ۱۳۹۲). دوم؛ درآمدهای بدست آمده باعث می‌شود دولت مخالفت‌های مردمی را از طریق مخارج حمایتی حل کند که منجر به افزایش فعالیت‌های رانت‌جویی و فساد در جامعه می‌شود، اثر سوم؛ در ارتباط با دولت و تشکیل گروه‌های مستقل (که می‌توانند طرفداران قدرتمند حقوق سیاسی باشند) است (دیزجی^۲، ۲۰۲۲). منابع عظیم رانت نفت در اختیار دولت باعث استقلال مالی دولت از عملکرد واقعی داخلی می‌شود. این استقلال از عملکرد اقتصاد داخلی ترکیبی از عواید سیاسی اقتصادی را در درون نهاد دولت پدید می‌آورد که خود منشأ طیف متنوعی از ناهنجاری‌ها در نهاد دولت می‌شود (مؤمنی و صمدیان، ۱۳۹۲). در نتیجه درآمد حاصل از منابع، می‌تواند به از بین رفتن حکمرانی خوب کمک کند.

حکمرانی مجموعه‌ای از روش‌های فردی و نهادی عمومی و خصوصی است که امور مشترک مردم را اداره می‌کند. در واقع پیش از این؛ در تعریف حکمرانی فقط دولت را در نظر می‌گرفتند اما در حال حاضر حکمرانی علاوه بر دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی را نیز در بر گرفته و همکاری این سه بخش در تعریف جدید از حکمرانی مدنظر است (عیوضی و دیگران، ۱۳۹۶).

موضوع اصلی در حکمرانی قدرت است، که به دو بخش تقسیم می‌شود: قدرت دولتی و قدرت جاری در سراسر جامعه که به معنای عام آن تعریف می‌شود. با این دیدگاه حکمرانی بر اساس اندازه و حجم دولت و حکمرانی خوب بر اساس گفتمان سیاسی حاکم تعریف می‌شود.

حکمرانی خوب^۳ مفهوم بسیار گسترده‌ای دارد که از مشارکت سه نهاد دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی به وجود می‌آید. که وجود هر سه آن‌ها برای توسعه انسانی پایدار ضروری می‌باشد (حاجی میرزا و شاکری، ۱۳۹۹).

1 Dizaji, S.F(2016)

2 Dizaji, S.F(2022)

3 good governance

بانک جهانی در تعریف حکمرانی خوب شش ویژگی را در نظر می‌گیرد:

- حق اظهار نظر و پاسخگویی
- ثبات سیاسی و عدم خشونت
- اثر بخشی دولت (کارآمدی دولت در انجام وظایف محوله)
- کیفیت مقررات
- حاکمیت قانون
- کنترل فساد (پورکاظمی، ۱۳۹۰).

با توجه به اهمیت فوق‌العاده حکمرانی خوب بررسی میزان اعتماد مردم به دولت و راه‌هایی که می‌توان آن را باز یابی و بهبود بخشید به ویژه در وضعیت همه‌گیری کووید-۱۹ بسیار مهم است.

بر اساس روابطی که بین نابرابری درآمد و سلامت وجود دارد، سلامت یک فرد؛ نه تنها بر سلامت آن شخص بلکه با توزیع درآمد در منطقه‌ای که در آن زندگی می‌کند تأثیر می‌گذارد. به چهار دلیل اصلی وجود جمعیتی سالم برای رشد اقتصادی پایدار ضروری است. اولین دلیل این است که عرضه نیروی کار مولد منجر به افزایش برتری ملی و شخصی می‌شود. دلیل دوم این است که با بالاتر رفتن امید به زندگی سرمایه انسانی نیز افزایش می‌یابد. دلیل دیگر بیان می‌کند که با افزایش پس‌انداز و سرمایه‌گذاری داخلی بالاتر همچنین جذب بالاتر سرمایه‌های خارجی برنامه ریزی‌های بلندمدت امکان‌پذیر است. در نهایت چهارمین دلیل به این موضوع می‌پردازد که با کاهش مرگ و میر کودکان باروری کاهش یافته و موجب افزایش مشارکت زنان در نیروی کار می‌شود. بیماری‌ها می‌توانند از طریق این مسیرها یا مسیرهای دیگر دائمی یا موقت، اقتصاد را تحت تأثیر قرار دهند.

از طرفی پاندمی موجب تغییر در مصرف کل، تعداد موارد مرگ و میر، پس‌انداز احتیاطی، محدودیت‌های ولو داوطلبانه یا اجباری در مصرف و تغییر ترجیحات مصرفی می‌شود.

از این رو پاندمی دولت‌ها را ملزم به افزایش هزینه‌های بهداشتی برای پیشگیری و درمان بیماری‌ها و حمایت از خانوارها و بنگاه‌ها از طریق نقل و انتقالات و یارانه دستمزد می‌کند.

روش تأمین مالی هزینه‌های دولت چه از طریق تخصیص مجدد بودجه‌های موجود یا از طریق افزایش درآمد حاصل از مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم خانوارها و شرکت‌ها باشد موجب واکنش‌های سیاسی اثر درآمد؛ بر سلامت، پس‌انداز، مصرف و الگوهای تولید می‌شود (مکیبین و فرناندو^۱، ۲۰۲۳).

در این بین؛ با وجود وابستگی و ارتباطات قوی بین کشورها، اثرات همه‌گیری بیماری بالاتر از مرگ و میر و ناخوشی است (بنی و دیگران^۲، ۲۰۲۲). براساس برآوردهای موجود حدود ۵۰ درصد سلامت مردم به عواملی مانند فقر (عوامل اقتصادی)، سواد، وضعیت مسکن، شغل (بازارکار) و میزان رعایت حقوق زنان وابسته است (حیدری و صالحیان، ۱۳۹۳).

طغیان غیر منتظره کووید-۱۹^۳ باعث شد بسیاری از دولت‌ها با اقدامات پیشگیرانه گسترش ویروس را محدود کنند. پاسخ شهروندان نسبت به این اقدامات یکی از نگرانی‌های عمده بود. زیرا مردم همیشه به دنبال این هستند که دولت مسئول هر اقدامی باشد تا اطمینان حاصل شود منافع عمومی در اولویت است. با توجه به بررسی‌های اقتصادی انجام شده در زمان اپیدمی؛ شیوع ویروس کرونا بخش‌های اقتصادی از جمله گردشگری، بازرگانی خارجی، بازار سرمایه، بازار ارز، بازار مسکن، کسب و کارهای خرد، کسب و کارهای عمومی، قیمت کالاها، تولید ناخالص داخلی را تحت تأثیر قرار داده است. از منابع بسیاری مشهود است که در آغاز کرونا مردم در ۵۸ کشور از عملکرد دولت در پاسخ به کووید-۱۹ ناراضی بوده‌اند. پاسخگویی دولت به کووید-۱۹ به عنوان پاسخ دولت، واکنش سریع به وضعیت همه‌گیری برای تنظیم قوانین و مقررات و تصمیم‌گیری رفاهی به نفع عموم مردم تعریف می‌شود. به همین دلیل میزان مرگ و میر و تعداد موارد مبتلا به طور مثبت با واکنش دولت در مورد کووید-۱۹ مرتبط است. کووید-۱۹ تا حد زیادی فعالیت‌ها و معیشت جامعه را تحت تأثیر قرار داده است با این حال تجربیات از کشوری به کشور دیگر متفاوت می‌باشد (منصور^۴، ۲۰۲۱).

بر طبق تعریف بانک جهانی "حکمرانی را به‌عنوان روشی که براساس آن قدرت بر مدیریت اقتصادی یک کشور و منابع اجتماعی آن برای رسیدن به توسعه اعمال می‌شود"

1. Mckibbin, W., Fernando, R(2023)

2. Benny C. P, K. A. Veugelers, P. Leatherdale, S. T & Pabayo, R(2022)

3. Corona virus

4 Mansoor, M.(2021)

معرفی می‌کند. به همین دلیل حکمرانی خوب بر کنترل اپیدمی‌هایی همانند کووید-۱۹ بی‌تأثیر نیست.

۳. پیشینه پژوهش

۳-۱. مطالعات خارجی:

زریلی و زریبی^۱ (۲۰۱۴) با استفاده از داده‌های ۳۹ کشور در بازه زمانی (۱۹۹۶-۲۰۰۹) با استفاده از شاخص‌های ترکیبی نشان می‌دهند که؛ کشورهای امریکای لاتین و کارائیب نسبت به کشورهای اروپایی و امریکای شمالی توسعه یافتگی کمتری در حکومت داری و سیستم مالی دارند. همچنین بیان می‌کنند از آنجا که توسعه نظام مالی نیازمند حکمرانی خوب است، پیشنهاد می‌کنند حکمرانی خوب را به عنوان یک هدف توسعه اساسی به ویژه برای امریکای لاتین و منطقه کارائیب قرار دهند زیرا بهبود حاکمیت منجر به توزیع برابر درآمد می‌شود.

دیزجی^۲ (۲۰۱۶) به بررسی اثر تعاملی رانت‌های نفتی و نهادهای سیاسی بر نابرابری درآمدی در ایران، طی سالهای ۱۹۷۰ تا ۲۰۱۲ می‌پردازد. یافته‌های وی نشان می‌دهند که رانت‌های نفتی اثر منفی بر نابرابری درآمد داشته و لیکن بهبود کیفیت نهادهای سیاسی منجر به تعدیل اثرات منفی رانت‌های نفتی بر توزیع درآمد می‌گردد. همچنین نتایج مطالعه وی نشان می‌دهد که مخارج دولت بر روی آموزش، سلامت و امور اجتماعی منجر به بهبود توزیع درآمد شده ولیکن مخارج نظامی، نابرابری درآمدی را افزایش می‌دهند.

یی و همکاران^۳ (۲۰۲۱) به این موضوع می‌پردازند که چگونه پاندمی، افراد مبتلا با سطح درآمدهای مختلف را تحت تأثیر قرار داده است و در این بین جمعیت آسیایی - امریکایی، بالاترین سطح نابرابری درآمد را دارد. در این مطالعه یک نمونه غیر احتمالی از ۳۰۸۴ آسیایی بزرگسال امریکایی که در ایالت متحده زندگی می‌کنند در ماه ژوئن سال ۲۰۲۰ انتخاب شده و به رفتارهای مرتبط با سلامت و نتایج آن پرداخته‌اند. تجزیه و تحلیل توصیفی و آماری CHI-SQUARED برای شناسایی تفاوت در گروه‌های درآمدی (کم،

¹ Zrelli, B.H.N & Zribi, E.G.T(2014)

1. Dizaji, S.F(2016)

3. Yi, S.S ., Shahmir, H.A ., Chin, M ., Russo, R.G ., Do'an, L.N & Rummo, P(2021)

متوسط و بالا) در میان آسیایی- امریکایی‌ها در زیر گروه‌های منطقه‌ای (شرق، جنوب، جنوب شرقی) و قومیت‌های جدا شده (چینی، هندی آسیایی، ژاپنی و فیلیپینی) به کار رفته است. نتایج نشان می‌دهد که نابرابری درآمد یکی از مهم ترین محرک‌های نابرابری‌های بهداشتی مرتبط با کووید-۱۹ بوده است.

سپووا و بروکر^۱ (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با استفاده از رگرسیون چند متغیره پواسن به تجزیه و تحلیل ارتباط بین نابرابری درآمد و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ در هر یک از چهار گروه سنی و یک دوره ۹ ماهه در ۲۲ کشور OECD پرداخته‌اند. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ در کشورهایی که نابرابری درآمد بالاتری دارند نسبت به سایر کشورها بیشتر است. نتایج رگرسیون نشان می‌دهد که ضریب جینی به طور معنادار و مثبت با مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ برای هر چهار گروه سنی مرتبط است بدین صورت که تخمین نقطه‌ای ضریب جینی با افزایش سن کاهش می‌یابد.

استارک^۲ (۲۰۲۱) به بررسی متفاوتی در رابطه بین نابرابری درآمد و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ پرداخته و بیان می‌کند؛ برای مدت طولانی بسیاری از محققان به طور مکرر پیوند نسبی نابرابری درآمد که با استفاده از ضریب جینی اندازه‌گیری می‌شود و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ را بررسی کرده‌اند. در حالی که تغییر در سطح استرس می‌تواند توضیحی برای تعداد موارد ابتلا به کووید-۱۹ باشد. زیرا استرس سیستم ایمنی را تضعیف می‌کند. استرس را می‌توان به روش‌های مختلفی اندازه‌گیری کرد که یکی از آنها محدودیت نسبی است. همچنین به این موضوع می‌پردازد که دولت‌ها ابزارهای سیاسی متنوعی از جمله ابزارهای اطلاعاتی، سازماندهی و یکپارچه‌سازی دارند که می‌توانند بر محدودیت نسبی تأثیر بگذارند.

چن و همکاران^۳ (۲۰۲۱) به بررسی تجربی اثرات عدم قطعیت بیماری همه‌گیر بر نابرابری درآمد می‌پردازد. در این مقاله از معیار جدیدی از عدم قطعیت همه‌گیری، شاخص جهانی بحث همه‌گیری WPDI و ضریب جینی پس از مالیات (خالص) برای داده‌های پنل ۱۴۱ کشور از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۲۰ استفاده شده است.

1. Sepulveda, E.R., Brooker, A.S.(2021)

2. Stark, O(2021)

3. Chen, T., Gozegor, G & Kwong Koo, C(2021)

سانچز^۱ (۲۰۲۲) به این موضوع می‌پردازد که آیا ارتباطی بین نابرابری درآمد و تعداد موارد مرگ و میر (به صورت روزانه) در طول موج اول (ژانویه ۲۰۲۰ تا ژانویه ۲۰۲۱) همه‌گیری در کشورهای اروپایی وجود دارد یا خیر؟ نتایج این تحقیق از مدل‌های دو متغیره نشان می‌دهد ارتباط مثبت متوسطی بین مقادیر شاخص جینی (برای اندازه‌گیری نابرابری درآمد) و تعداد انباشته عفونت‌ها و مرگ و میر در طول موج اول وجود دارد اگرچه زمانی که کنترل‌ها گنجانده شده‌اند ماهیت آماری این ارتباط از بین رفت. همچنین بیان می‌کند ارتباط معناداری بین تعداد مبتلایان و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ در کشورهای مختلفی که تعداد بیشتری از کارگران، جمعیت سالمند و همچنین مراقبت‌های بهداشتی کمتری دارند، وجود دارد.

سو و همکاران^۲ (۲۰۲۲) به بررسی ارتباط نابرابری درآمد (شاخص جینی) و کووید-۱۹ می‌پردازند. در این مقاله محقق با استفاده از داده‌های ۷۴ کشور میزان آلودگی و مرگ و میر ناشی از کووید-۱۹ را با توجه به تفاوت در اندازه ساختار سنی، طول عمر، تراکم جمعیت، سرانه تولید ناخالص داخلی، هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی، دستیابی به آموزش، شاخص دموکراسی مستقیم، شدت اقدامات اجرا شده و در نهایت شدت آزمایش برای کووید-۱۹ بررسی می‌کند. و نتایج نشان می‌دهد که کشورهایی که توزیع نابرابری در درآمد دارند بار آلودگی و مرگ و میر بیشتری ناشی از کووید-۱۹ را در سال ۲۰۲۰ قبل از واکسیناسیون جهانی به دوش می‌کشند. به این صورت که هر یک واحد درصد افزایش شاخص جینی با افزایش ۹ درصدی خطر ابتلا به کووید-۱۹ همراه است.

الکسیو و زاخارو^۳ (۲۰۲۲) به بررسی درآمدهای بادآورده نفت و نابرابری درآمد در روسیه که یک منبع غنی و بسیار نابرابر در میان کشورهای جهان است می‌پردازند. و تمرکز خود را بر رانت‌های نفتی که به دولت‌های محلی در سراسر یک کشور تعلق می‌گیرد، می‌گذارند. و به این نتیجه می‌رسند که درآمدهای مالیاتی نفت، نابرابری درآمدی را افزایش داده و در مناطقی با رانت جویی شدیدتر به نفع افراد ثروتمند می‌باشد. علاوه بر این، شوک‌های مثبت قیمت نفت همراه با رانت جویی بیشتر سهم درآمد نیروی کار را کاهش می‌دهد.

1. Sanches-Paez, D.A(2022)

2. Su, D., Alshehri, KH & Pagan, J.A(2022)

3. Alexeev, M., Zakharov, N(2022)

۳-۲. مطالعات داخلی:

قنبری و همکاران (۱۳۹۰) به بررسی رابطه‌ی موقعیت سلامتی در اجتماع و نابرابری درآمدی در طی سال‌های ۱۹۹۵-۲۰۰۷ در ۱۲۵ کشور جهان، با استفاده از داده‌های تابلویی می‌پردازند. و به این نتیجه می‌رسند؛ که با به کارگیری روش PANEL DATA و در نظر گرفتن اثرات ثابت و ناهمگنی مقاطع، رابطه معنی‌داری بین سطح سلامت جامعه و نابرابری وجود ندارد.

رجب زاده و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی ۲۲ کشور منتخب صادرکننده نفت که بر اساس شاخص حکمرانی تفکیک شده‌اند طی دوره ۱۹۹۶-۲۰۰۹ با استفاده از داده‌های تابلویی می‌پردازد. آن‌ها در مطالعه خود به این نتیجه می‌رسد در کشورهایی که حکمرانی در وضعیت ضعیفی قرار دارد، بین فراوانی منابع و توسعه مالی ارتباط منفی و معنی‌داری وجود دارد. در کشورهایی که حکمرانی متوسطی دارند این ارتباط معنی‌دار نیست و در کشورهایی که از شاخص حکمرانی مناسبی برخوردارند این ارتباط مثبت و معنی‌دار است.

مرادی و سلمان پور (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر ضریب جینی در بازه زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۳ با استفاده از رگرسیون داده‌های پنل با اثرات ثابت در کشورهای منتخب می‌پردازند. در این پژوهش از متغیرهای درآمدهای مالیاتی دولت، مخارج مصرفی دولت، نرخ تورم و نرخ بیکاری به عنوان متغیرهای کنترلی استفاده می‌کنند. همچنین به این نتیجه می‌رسند که از بین شاخص‌های حکمرانی خوب همه‌ی شاخص‌ها به جز شاخص کنترل فساد به همراه متغیرهای مخارج مصرفی دولت و سهم صادرات از تولید ناخالص داخلی اثر منفی و معنادار بر ضریب جینی کشورهای مورد نظر در پژوهش دارد.

فرجی و قدمگاهی (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر مخارج عمومی سلامت در کشورهای در حال توسعه متکی به صادرات منابع طبیعی طی دوره زمانی ۱۹۹۶-۲۰۱۲ پرداخته‌اند. برای این منظور از روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد تحریم‌های اقتصادی شدید و ضعیف هر دو تأثیر منفی و معنی‌داری بر مخارج عمومی سلامت به عنوان نماینده‌ای از بخش سلامت به صورت درصدی از مخارج دولت داشته‌اند. همچنین تحریم‌های اقتصادی شدید تأثیر مثبت و معنی‌داری بر مخارج عمومی سلامت به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی

دارند که این می‌تواند به دلیل اثرگذاری بیشتر تحریم‌ها بر تولید ناخالص داخلی نسبت به مخارج عمومی سلامت باشد.

ابراهیم پور و همکاران (۱۳۹۹) با استفاده از چهار مدل و ضرایب شاخص‌ها در دو حالت؛ با حضور شاخص‌های کنترل و بدون حضور شاخص‌های کنترل و با استفاده از داده‌های ۱۳۲ کشور در حال توسعه در بازه زمانی ۲۰۰۷-۲۰۱۷ به برآورد مدل‌ها پرداخته‌اند. نتایج نشان داده است که شاخص حکمرانی و شاخص جهانی شدن تأثیر مثبت و معنی‌داری بر شاخص رشد اقتصادی داشته است. همچنین به این نتیجه می‌رسند که حکمرانی خوب با ارائه تجارت و فرصت‌های سرمایه‌گذاری می‌تواند تأثیر جهانی شدن بر رشد اقتصادی را تقویت کند.

عاقلی و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ بر مصرف انرژی‌های تجدیدناپذیر در کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) طی دوره زمانی ۲۰۱۰-۲۰۲۰ می‌پردازند. به منظور تخمین مدل از تکنیک داده‌های پنلی به شیوه حداقل مربعات معمولی کاملاً اصلاح شده (FMOLS) استفاده کرده و نتایج نشان می‌دهد همه‌گیری کووید-۱۹ تأثیر منفی و معنی‌داری بر مصرف انرژی‌های تجدیدناپذیر گذاشته است. همچنین یافته‌های مطالعه تأثیر مثبت توسعه مالی، آزادی تجاری و رشد اقتصادی بر مصرف انرژی‌های تجدیدناپذیر را نشان می‌دهد.

در یک نگاه کلی به پیشینه مطالعات خارجی انجام شده می‌توان دریافت که نابرابری درآمد بر روی نابرابری‌های بهداشتی از جمله کووید-۱۹ تأثیرگذار بوده است. همچنین درآمدهای نفت نابرابری درآمدی را افزایش داده و در مناطقی با رانت جویی شدیدتر افراد ثروتمند منافع بیشتری کسب می‌کنند. بهبود کیفیت نهادها منجر به تعدیل اثرات منفی رانت‌های نفتی بر توزیع درآمد می‌شود. مطالعات داخلی نشان داده‌اند با توجه به وضعیت حکمرانی خوب فراوانی منابع می‌تواند اثرات متفاوتی بر روی توسعه مالی داشته باشد. در مطالعه حاضر به بررسی تأثیر متغیر تعاملی حکمرانی خوب و کووید-۱۹ در کشورهای نفتی بر نابرابری درآمدی می‌پردازیم.

۴. روش

روش انجام تحقیق از نوع تحلیلی-توصیفی بوده و برای برآورد نتایج مدل از الگوی اقتصادسنجی پانل دیتا (GLM) با استفاده از نرم افزارهای Excel و Eviews12 استفاده شده

است. همچنین روش جمع‌آوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و منبع اطلاعات این پژوهش، از داده‌های بانک جهانی^۱، سازمان بهداشت جهانی^۲، SWIID و سایت سازمان اوپک^۳ می‌باشد.

کشورهای نفتی^۴ در این تحقیق شامل: آنگولا، چین، اندونزی، کلمبیا، روسیه، رومانی، هند، قرقیزستان، مالزی، سنگاپور، ایران، اکوادور، نیجریه، مصر، مکزیک، برزیل، ویتنام، کانادا، امریکا، دانمارک، ایتالیا، انگلستان، بلژیک، فرانسه، آلمان، هلند، سوئد و استرالیا می‌باشد. کشورهای نفتی منتخب بر اساس میزان صادرات نفت در طی روز (۵۰۰۰۰ بشکه در روز) و موجود بودن داده‌های آماری انتخاب شده‌اند.

۵. برآورد مدل و یافته‌ها

الگوی ارائه شده در مطالعه حاضر با توجه به مطالعه موسوی جهرمی و همکاران (۱۳۹۳) و سو و همکاران^۵ (۲۰۲۲) ارائه شده است. که در آن متغیرهای حکمرانی خوب، نرخ مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹ به عنوان متغیرهای کنترلی وارد مدل شده‌اند. از طرفی برای پاسخ به این سوال که آیا حکمرانی خوب در کاهش اثرات نامطلوب کرونا بر نابرابری درآمدی موثر بوده است یا نه؟ از متغیر تعاملی حاصل ضرب نرخ مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹ و حکمرانی خوب^۶ استفاده شده است.

فرمول ۱

$$GINI = \beta_0 + \beta_1 RENT_{it} + \beta_2 GDP_{it} + \beta_3 INFLATION_{it} + \beta_4 UNEMP_{it} + \beta_5 GG_{it} + \beta_6 GG \times COVID19_{it} + \beta_7 COVID19_{it}$$

که در این الگو i مقاطع و t دوره زمانی می‌باشد.

1 World Bank

2 World Health Organization(WHO)

3 OPEC Organization

۴ بعد از انجام تخمین بر روی کشورهای مورد بررسی به دو دسته کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، نتایج قابل اتکایی بدست نیامد.

5 Su, D., Alshehri, KH. & Pagan, J. A(2022)

۶ برای جلوگیری از ایجاد هم‌خطی، متغیر کووید-۱۹ به صورت متغیر مجازی در حکمرانی خوب ضرب شده است.

نام خانوادگی نویسنده اول و دوم (بیش از دو نویسنده نام خانوادگی نویسنده اول و همکاران | ۱۷

جدول ۱. معرفی متغیرها

منبع داده	متغیر	نماد	توضیح متغیر
SWIID	ضریب جینی	GINI	۱ به عنوان شاخصی از بالا بودن اختلاف طبقاتی و نابرابری درآمدی در نظر گرفته می‌شود.
بانک جهانی	نرخ درآمد حاصل از نفت و گاز	RENT	۲ رانت نفت: تفاوت بین ارزش تولید نفت خام به قیمت منطقه‌ای و کل هزینه‌های تولید می‌باشد.
بانک جهانی	نرخ رشد اقتصادی	GDP	۳ درصد رشد سالانه تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار بر اساس قیمت‌های ثابت سال ۲۰۱۵ است که به دلار آمریکا بیان می‌شود.
بانک جهانی	نرخ تورم	INFLATION	۴ تورم به معنای افزایش دائم و بی رویه سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات است.
بانک جهانی	نرخ بیکاری	UNEMP	۵ برای محاسبه نرخ بیکاری از نسبت افراد بالای ۱۵ سال بر کل جمعیت فعال (شاغل و بیکار) استفاده می‌شود.
بانک جهانی	حکمرانی خوب	GG	۶ میانگین حاصل از شش ویژگی در نظر گرفته شده برای شاخص حکمرانی خوب توسط بانک جهانی، که به عنوان متغیر کنترلی وارد مدل شده است.
محاسبات محقق	حاصل ضرب حکمرانی خوب و کووید-۱۹	GG×COVID19	۷ به عنوان متغیر کنترلی وارد مدل شده است.
سازمان جهانی بهداشت	نرخ مرگ و میر حاصل از کووید-۱۹	DEATH_COVID	۸ تعداد افراد فوت شده در تاریخ‌های ۱۲/۳۱ سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ به کل جمعیت در همان سال (برای تنظیم تفاوت در جمعیت کشورها این متغیر در یک میلیون ضرب شده است) ^۱

1 Su, D., Alshehri, KH. & Pagan, J. A (2022)

قبل از آزمون فرضیه‌ها با استفاده از مدل رگرسیون و داده‌های ترکیبی، باید آزمون ریشه واحد در مورد تمام متغیرها انجام گیرد، تا از ایستا بودن متغیرها در طول آزمون اطمینان حاصل شود، در واقع مانایی پایه اصلی تحلیل داده‌ها می‌باشد. برای آزمون ریشه واحد در داده‌های پانل روش‌های گوناگونی معرفی شده‌است. از میان آزمون‌های مختلف ریشه واحد پنلی دو آزمون لوین و دیگران و ایم و دیگران رایج‌تر هستند و به‌طور گسترده به کار گرفته می‌شوند.

فرضیه صفر در آزمون لوین، لین و چو بیانگر نامایی و وجود ریشه واحد در متغیر است و آماره آن دارای توزیع t می‌باشد.

جدول ۲. آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو

وضعیت مانایی	P-Value	t-Statistic	وضعیت مانایی
مانا	۰/۰۰۰۰	-۶/۵۵۱۱۹	GINI
مانا	۰/۰۰۰۲	-۳/۵۰۶۸۶	INFLATION
مانا	۰/۰۰۳۳	-۲/۷۲۰۴۹	GG
مانا	۰/۰۰۰۰	-۴/۷۷۹۷۲	GDP
مانا	۰/۰۰۰۰	-۱۱/۸۹۱۷	D (RENT, 1)
مانا	۰/۰۰۰۰	-۶/۳۶۳۳۰	D (UNEMPLOYMENT, 1)

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

نتایج بدست آمده از جدول ۲ نشان می‌دهد؛ متغیرهای GINI و INFLATION و GG و GDP در سطح مانا می‌باشند. متغیرهای RENT و UNEMPLOYMENT با یک مرتبه تفاضل گیری مانا شده و مشکل ریشه واحد رفع می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که این متغیرها انباشته از مرتبه یک هستند.

جدول ۳. آزمون ریشه واحد ایم، پسران و شین

وضعیت مانایی	P-Value	t-Statistic	وضعیت مانایی
مانا	۰/۰۰۰۲	-۳/۵۲۱۱۵	D(GINI, 1)
مانا	۰/۰۰۰۰	-۷/۹۲۰۹۳	INFLATION
مانا	۰/۰۳۰۲	-۱/۸۷۸۴۴	GG
مانا	۰/۰۰۰۰	-۶/۵۰۱۱۳	GDP
مانا	۰/۰۰۰۰	-۱۲/۹۴۱۰	D(RENT, 1)
مانا	۰/۰۰۳۷	-۲/۶۷۵۳۹	UNEMPLOYMENT

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

همان‌طوریکه در جدول ۳ مشاهده می‌شود متغیرهای GINI و RENT نامانا بوده و سایر متغیرها با در نظر گرفتن جزء عرض از مبدأ مانا می‌باشند. این متغیرها بر اساس کلیه آمارهای آزمون با یکبار تفاضل‌گیری مانا شده و مشکل ریشه واحد رفع می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که انباشته از مرتبه یک یعنی $I(1)$ هستند.

به دلیل این که درجه مانایی متغیرها متفاوت است آزمون هم‌انباشتگی پانلی را به کار می‌بریم. وجود رابطه هم‌انباشتگی به معنای وجود رابطه بلندمدت و باثبات میان دو یا چند متغیر اقتصادی و عدم وجود رگرسیون کاذب می‌باشد. برای این منظور، از آزمون هم‌انباشتگی کائو استفاده شده‌است. وجود رابطه هم‌انباشتگی به معنای وجود رابطه بلندمدت و باثبات میان دو یا چند متغیر اقتصادی و عدم وجود رگرسیون کاذب می‌باشد. بر اساس نتیجه آزمون کائو وجود رابطه بلندمدت بین متغیرها در بلندمدت تأیید می‌گردد.

جدول ۴. آزمون هم‌انباشتگی کائو

ADF	t-Statistic	Prob
	-۳/۳۳۱۱۸۱	۰/۰۰۰۴

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

آزمون دیگری که مورد بررسی قرار می‌گیرد آزمون هاسمن می‌باشد. در واقع این آزمون مناسب بودن مدل اثرات تصادفی را نسبت به مدل اثرات ثابت بررسی می‌کند. نتایج این آزمون در جدول ۵ نشان داده شده است و وجود اثرات ثابت را تأیید می‌کند.

جدول ۵. آزمون هاسمن

نوع آزمون	آماره آزمون	Prob
هاسمن	۳۳/۸۷۶۷۵۹	۰/۰۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

در انتها به بررسی نتایج حاصل از تخمین با استفاده از مدل GLM می‌پردازیم. نتایج بدست آمده به شرح ذیل می‌باشد:

جدول ۶. نتایج تخمین مدل GLM

متغیرهای توضیحی	ضریب	آماره Z	احتمال
INFLATION	۰/۰۴۱۹۵۱	۲/۰۴۸۴۱۶	۰/۰۴۰۵
GG	-۰/۰۰۰۱۶۲	-۰/۹۴۵۵۶۳	۰/۳۴۴۴
GDP	۰/۴۶۵۲۷۹	۵/۴۱۴۶۶۵	۰/۰۰۰۰
RENT	۰/۲۰۳۵۳۷	۴/۵۸۶۰۹۶	۰/۰۰۰۰
UNEMPLOYMENT	۰/۳۷۰۹۶۴	۳/۵۱۳۵۶۹	۰/۰۰۰۴
GG*COVIDDEATH	-۳/۲۴۴۵۰۶	-۳/۱۶۳۹۰۴	۰/۰۰۱۶
COVIDDEATH	۰/۰۰۰۵۰۱	۰/۶۱۹۵۰۹	۰/۵۳۵۶

منبع: یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews

همان طوریکه مشاهده می‌شود ضریب نرخ تورم، نرخ رشد اقتصادی، نرخ درآمد حاصل از نفت و نرخ بیکاری مثبت است. علامت این متغیرها با نتایج پژوهش‌های گذشته هم‌خوانی دارد بطوریکه با افزایش این متغیرها نابرابری درآمد بیشتر می‌شود و وضعیت توزیع درآمد بدتر می‌شود.

متغیر حکمرانی خوب تأثیر منفی و ناچیزی بر ضریب جینی داشته بدین معنی که با افزایش یک واحدی حکمرانی خوب به طور تقریبی در ضریب جینی تغییری مشاهده نمی‌شود. دلیل این امر را می‌توان به این صورت تبیین کرد که کشورهای مورد مطالعه، هر دو گروه کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را در برمی‌گیرد. همچنین از نتایج تحقیق چنین بر می‌آید که می‌توان متغیر حکمرانی خوب را از معادله حذف کرد بدون اینکه در نتایج خللی ایجاد شود.

متغیر تعاملی کرونا × حکمرانی خوب تأثیر منفی و معناداری بر روی نابرابری درآمد دارد. به این صورت که با افزایش متغیر تعاملی (حکمرانی خوب × کووید-۱۹) میزان نابرابری درآمدی، کاهش می‌یابد. نتایج بدست آمده دلالت بر آن دارند که وجود حکمرانی خوب، موجب تضعیف اثرات مثبت کرونا بر نابرابری درآمد می‌گردد.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

نابرابری درآمد یک عامل کلیدی و مهم در رشد اقتصادی کشورها می‌باشد. به همین دلیل شناخت عوامل تأثیرگذار بر نابرابری درآمدی ضروری می‌باشد. مطالعه حاضر به بررسی تأثیر کووید-۱۹ و حکمرانی خوب بر نابرابری درآمدی در کشورهای منتخب صادرکننده نفت می‌پردازد. همان‌طور که می‌دانیم فراوانی منابع، سلامت افراد جامعه، حکمرانی خوب، نرخ تورم، نرخ رشد اقتصادی و نرخ بیکاری از جمله متغیرهای تأثیرگذار بر نابرابری درآمد می‌باشند، که در این تحقیق به شناخت نوع و میزان تأثیرگذاری هر کدام از عوامل فوق بر متغیر وابسته نابرابری درآمد پرداخته شد. طبق بررسی‌های انجام گرفته بر روی ۲۸ کشور صادرکننده نفتی^۱ که صادراتی بالغ بر ۵۰۰۰۰ بشکه در روز، طی سالهای ۲۰۰۰-۲۰۲۱ دارند؛ از نتایج تخمین به این نتیجه می‌رسیم که متغیرهای نرخ تورم، نرخ رشد اقتصادی، درآمد حاصل از نفت و گاز و نرخ بیکاری موجب افزایش نابرابری درآمد شده‌اند، از طرفی متغیر حکمرانی خوب و متغیر تعاملی حاصل ضرب کووید-۱۹ و حکمرانی خوب تأثیر منفی بر روی نابرابری درآمد دارند.

از نتایج بدست آمده چنین بر می‌آید که در همه‌گیری کرونا، وجود حکمرانی خوب در کشورها اثرات این بیماری همه‌گیر جهانی را کاهش داده است. که می‌توان دلیل آن را میزان اعتماد افراد به دولت‌ها دانست در نتیجه کشورهایی که دارای حکمرانی بهتری بوده‌اند در مقابله با کووید-۱۹ موفق‌تر عمل کرده‌اند. با این وجود کمبود داده‌های برخی کشورها از جمله داده ضریب جینی در کشورهای عضو اوپک از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش بوده است. به همین دلیل با توجه به موجود بودن داده‌های ضریب جینی تنها از کشورهایی استفاده شده است که داده‌های کامل‌تری داشته‌اند. برای انجام مطالعات آتی،

۱ کشورهای مورد بررسی شامل آنگولا، چین، اندونزی، کلمبیا، روسیه، رومانی، هند، قرقیزستان، مالزی، سنگاپور، ایران، اکوادور، نیجریه، مصر، مکزیک، برزیل، ویتنام، کانادا، امریکا، دانمارک، ایتالیا، انگلستان، بلژیک، فرانسه، آلمان، هلند، سوئد و استرالیا می‌باشند.

می‌توان به جای متغیرهای مستقل به کار رفته در مدل از متغیرهایی همچون وضعیت معیشت افراد، میزان رعایت قرنطینه‌ها، موقعیت کشورها از لحاظ جغرافیایی، بسته بودن کامل مرزها و ... استفاده کرد. همچنین بررسی کشورها به صورت مجزا می‌تواند کمک‌کننده باشد.

با توجه به نتایج بدست آمده از متغیرهای بیکاری و رشد اقتصادی که بالاترین ضریب مثبت بر نابرابری درآمدی را دارند همچنین تعطیلی موقت کسب و کارها و گسترش بیکاری در ایام کرونا به کشورها پیشنهاد می‌شود به مسائل طولانی مدت مرتبط با نابرابری‌های شدید و مداوم مانند افزایش سرمایه اجتماعی و سرمایه‌گذاری در بخش پزشکی در جوامع محروم پردازند.

همچنین با توجه به میزان صادرات نفت در کشورها و نتایج بدست آمده از متغیر رانت نفتی و حکمرانی خوب بر میزان نابرابری درآمدی به کشورها توصیه می‌شود از ورود مستقیم درآمدهای نفتی به بودجه کشور خودداری کرده و آن را صرف توسعه زیرساخت‌های فناوری، بهداشتی، سرمایه انسانی و گسترش مشاغل مولد کنند.

۷. تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

منابع

- اسدزاده، احمد. جلیلی، زهرا. (۱۳۹۴) اقتصاد سایه و نابرابری درآمدی در ایران. فصلنامه مدل‌سازی اقتصادی (سال نهم، شماره ۲) پیاپی ۳۰. صفحات ۹۱-۱۰۹)
- پورکاظمی محمدی، سید مهدی (۱۳۹۰) بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی و توسعه انسانی کشورهای دارای منابع طبیعی فراوان، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس

نام خانوادگی نویسنده اول و دوم (بیش از دو نویسنده نام خانوادگی نویسنده اول و همکاران | ۲۳

حاجی میرزا، حسین. شاکری بستان آباد، رضا (۱۳۹۹) بررسی مقدار اثرپذیری رشد بخش کشاورزی از کیفیت حکمرانی خوب، تحقیقات اقتصاد کشاورزی، جلد دوازده، شماره چهار، صفحه ۱۴۵-۱۷۰

حیدری، حسن. صالحیان صالحی نژاد، زهرا (۱۳۹۳) نابرابری درآمدی تهدیدی برای سلامت جامعه: ارزیابی مجدد رابطه توزیع درآمد و سلامت در ایران با رویکرد نوین، فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی، سال چهاردهم، شماره ۵۳

رجب زاده مغانی، ناهید. فلاحی، محمد علی. خداپرست مشهدی، مهدی (۱۳۹۶) بررسی اثرات حکمرانی خوب بر ارتباط بین وفور منابع و توسعه مالی در کشورهای نفتی، پژوهش های اقتصاد پولی- مالی، سال بیست و چهارم، شماره ۱۴

شاه آبادی، ابوالفضل. ساری گل، سارا. (۱۳۹۲) بررسی مقایسه تأثیر نوآوری بر نابرابری درآمد کشورهای اوپک و کشورهای منتخب توسعه یافته. رشد فناوری، فصلنامه تخصصی پارک ها و مراکز رشد، سال نهم، شماره ۳۵

طاهرپور، جواد. رجبی، فاطمه. میرزایی، حجت الله. سهیلی، حبیب. (۱۴۰۰). اثرات همه گیری ویروس کرونا بر بازار کار ایران، پژوهشنامه اقتصادی، ۲۱(۸۱)، pp۱۵۵.

فرجی دیزجی، سجاد. ضیغمی دهاقانی، فاطمه. صادقی، حسین. (۱۴۰۲). اثرات رانت منابع طبیعی و حکمرانی خوب بر شادکامی در کشورهای منتخب (رویکرد گشتاور تعمیم یافته)، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد مقداری، ۲۰(۲)، pp. ۱.

فرجی دیزجی، سجاد. قدمگاهی، زینب سادات. (۱۳۹۸). تأثیر تحریم های اقتصادی بر مخارج عمومی سلامت (شواهدی از کشورهای در حال توسعه متکی به صادرات منابع طبیعی)، فصلنامه علمی پژوهشنامه اقتصادی، سال نوزدهم، شماره ۷۵، زمستان ۱۳۹۸

قنبری، علی. آقایی، مجید. رضاقلی زاده، مهدیه. (۱۳۹۰) بررسی تأثیر توسعه مالی بر توزیع درآمد در ایران. پژوهشنامه اقتصادی، سال یازدهم، شماره اول

قنبری، علی. نیک روان، انیسه. فتاحی، مریم (۱۳۹۰) تأثیر نابرابری درآمدی بر سلامت افراد در کشورهای منتخب با استفاده از داده های تابلویی، مدیریت سلامت، ۱۴(۴۵)

عاقلی، لطفعلی. علیزاده، فاطمه. فرجی دیزجی، سجاد. (۱۴۰۲). تأثیر همه گیری کووید-۱۹ بر مصرف انرژی های تجدیدناپذیر در کشورهای OECD، اقتصاد باثبات، ۴(۳)، ۱-۲۶

مرادی، مهدی. سلمان پور، علی (۱۳۹۶) تأثیر حکمرانی خوب بر توزیع درآمد در کشورهای منتخب عضو سازمان همکاری اسلامی، جامعه شناسی نهادهای اجتماعی، ۴(۱۰) ۳۳-۵۹

مردانی، یاسر. کرمی، آیت اله (۱۳۹۱) بررسی نابرابری درآمدی در مناطق روستایی ایران، تحقیقات اقتصاد کشاورزی، جلد پنجم، شماره یک، صفحه ۴۷-۶۳

موسوی جهرمی، یگانه. خدادادکاشی، فرهاد. موسی پور احمدی، عالمه. (۱۳۹۳) ارزیابی عوامل موثر بر نابرابری درآمدی در جامعه،

مومنی، فرشاد. صمدیان، فرزانه. (۱۳۹۲) تاثیر کیفیت نهادی بر سازوکارهای تبدیل موهبت به نفرین منابع نفتی (مطالعه موردی ایران)، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، سال سیزدهم، شماره ۵۰ مهرآرا، محسن. ابریشمی، حمید. زمان زاده نصرآبادی، حمید. (۱۳۸۷) مصیبت منابع یا نهادها؟: مطالعه موردی کشورهای صادرکننده نفت، پژوهشنامه اقتصادی، سال دهم، شماره سوم

ناصری، علیرضا. فرجی دیزجی، سجاد. پورسلیمی حمیدرضا. (۱۳۹۶) رانت منابع طبیعی، فساد و حکمرانی خوب (شواهدی از کشورهای دارنده منابع طبیعی)، فصلنامه مطالعات اقتصاد انرژی، ۱۳ (۵۵): ۱۰۷-۱۳۲

References

- Aboagye, P. Y., Bolt, J. (2021). Long-term trends in income inequality: Winners and losers of economic change in Ghana, 1891–1960. www.elsevier.com/locate/eeh
- Alexeev, M., Zakharov, N. (2022) Who profits from windfalls in oil tax revenue? Inequality, protests, and the role of corruption, *Journal of Economic Behavior & Organization*, Volume 197, May 2022, Pages 472-492
- Alvaredo, F., Cogneau, D. & Piketty, T. (2021) Income inequality under colonial rule. Evidence from French Algeria, Cameroon, Tunisia, and Vietnam and comparisons with British colonies 1920-1960 www.elsevier.com/locate/devec
- Aspachs, O., Durante, R., Graziano, A., Mestres, J., Reynal-Querol, M. & Montalvo, J. G. (2020) Tracking the impact of COVID-19 on economic inequality at high frequency, *PLoS ONE* 16(3): e0249121.
- Benny, C. A., Patte, K., Veugelers, P. T., Leatherdale, S. & Pabayo, R. (2022), Income inequality and depression among Canadian secondary students: Are psychosocial well-being and social cohesion mediating factors? *SSM - Population Health* 17:100994
- Chan, T. (2022). On a new class of continuous indices of inequality. www.elsevier.com/locate/mss
- Chen, T., Gozgor, G. & Kwong Koo, C. (2021) Pandemics and Income Inequality: What Do the Data Tell for the Globalization Era?, *Public Health* 9:674729.
- Dizaji, S.F. (2014). The effects of oil shocks on government expenditures and government revenues nexus (with an application to Iran's sanctions), *Economic Modelling* 40, 299-313.
- Dizaji, S.F. (2016), Oil rents, political institutions, and income inequality in Iran. In: Farzanegan, M.R., Alaedini, P. (Eds). *Economic Welfare and Income Inequality in Iran: Developments since the Revolution*. Palgrave Macmillan/Springer Nature (pp. 85-109).
- Dizaji, S.F. (2022). The impact of negative oil shocks on military spending and democracy in the oil states of the greater Middle East: Implications for the oil sanctions. *Journal of Peace Research*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/00223433221116654>.
- Dizaji, S.F. (2023), Does Political Resource Curse Really Exist? Evidence from the Rentier States in the Greater Middle East, *Extractivism Policy Brief*, N 2.

- Hussain, H. I., Kamarudin, F., Anwar, N. A. M., Ali, M., Turner, J. & Somasundram, S. A., (2023). Does income inequality influence the role of a sharing economy in promoting sustainable economic growth? Fresh evidence from emerging markets. <https://www.journals.elsevier.com/journal-of-innovation-and-knowledge>
- Keeley, B. (2015), Income Inequality: The Gap between Rich and Poor, OECD Insights, OECD, page(27, 44, 67) Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264246010-en>
- Mansoor ,M (2021), Citizens' trust in government as a function of good governance and government agency's provision of quality information on social media during COVID-19, Government Information Quarterly, 38 , 101597
- Mckibbin, W. & Fernando, R (2023) The global economic impacts of the covid-19 pandemic, Contents lists available at ScienceDirect , Economic Modelling 129 - 106551
- Ofori, I. K., Gbolonyo, E. Y., Dossou, T. A. M. & Nkrumah, R. K(2022). Remittances and income inequality in Africa: Financial development thresholds for economic policy. www.sciencedirect.com/journal/research-in-globalization
- Sanchez-Paez ,D.A. (2022) Effects of income inequality on COVID-19 infections and deaths during the first wave of the pandemic: Evidence from European countries, Vienna Yearbook of Population Research , (Vol. 20), pp. 1–22
- Sepulveda ,E.R. & Brooker,A.S (2021)Income inequality and COVID-19 mortality: Age-stratified analysis of 22 OECD countries , SSM - Population Health 16 , 100904
- Seven, U(2022). Finance, talent and income inequality: Cross-country evidence. <http://www.elsevier.com/journals/borsa-istanbul-review/2214-8450>
- Stark ,O (2021) Why reducing relative deprivation but not reducing income inequality might bring down COVID-19 infections, Journal of Government and Economics.
- Su ,D., Alshehri ,Kh.& Pag'an ,J.A. (2022) Income inequality and the disease burden of COVID-19: Survival analysis of data from 74 countries, Preventive Medicine Reports 27: 101828
- Yi, S.S. ,Shahmir, H. A , Chin, M ., Russo, R.G., □o`an, L.N.& Rummo, P (2021)Contrasting the experiences for high- and low-income Asian Americans during COVID-19 . Preventive Medicine Reports 24 , 101519
- Zrelli ,B., Hamida, N., Zribi,E.G.& Teheni(2014) Finance, governance and inequality: A non parametric approach , International Strategic Management Review , Volume 2, Issue 1, June 2014, Pages 31-38